

Πέμπτη, 29 Μαΐου 2008
 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
 ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΘΕΜΑ Α

Διδαγμένο κείμενο

Ἐν παντί δὴ συνεχεῖ καὶ διαιρετῶ ἔστι λαβεῖν τό μὲν πλεῖον τό δ' ἔλαττον τό δ' ἴσον, καὶ ταῦτα ἢ κατ' αὐτό τό πρᾶγμα ἢ πρὸς ἡμᾶς... Λέγω δέ τοῦ μὲν πρᾶγματος μέσον τό ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, ὅπερ ἔστιν ἓν καὶ τό αὐτό πᾶσιν, πρὸς ἡμᾶς δέ ὁ μήτε πλεονάζει μήτε ἐλλείπει· τοῦτο δ' οὐχ ἓν, οὐδέ ταυτόν πᾶσιν. Οἷον εἰ τὰ δέκα πολλά τὰ δέ δύο ὀλίγα, τὰ ἕξ μέσα λαμβάνουσι κατὰ τό πρᾶγμα· ἴσω γάρ ὑπερέχει τε καὶ ὑπερέχεται· τοῦτο δέ μέσον ἔστί κατὰ τὴν ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν. Τό δέ πρὸς ἡμᾶς οὐχ οὕτω ληπτέον· οὐ γάρ εἰ τῶν δέκα μναῖ φαγεῖν πολύ δύο δέ ὀλίγον, ὁ ἀλείπτῃς ἕξ μναῖς προστάξει ἔστι γάρ ἴσως καὶ τοῦτο πολύ τῶ ληψομένῳ ἢ ὀλίγον· Μίλωνι μὲν γάρ ὀλίγον, τῶ δέ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολύ. Ὅμοίως ἐπὶ δρόμου καὶ πάλης. Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων τὴν ὑπερβολὴν μὲν καὶ τὴν ἔλλειψιν φεύγει, τό δέ μέσον ζητεῖ καὶ τοῦθ' αἰρεῖται, μέσον δέ οὐ τό τοῦ πρᾶγματος ἀλλὰ τό πρὸς ἡμᾶς.

Εἰ δὴ πᾶσα ἐπιστήμη οὕτω τό ἔργον εὖ ἐπιτελεῖ, πρὸς τό μέσον βλέπουσα καὶ εἰς τοῦτο ἄγουσα τὰ ἔργα (ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις ὅτι οὐτ' ἀφελεῖν ἔστιν οὔτε προσθεῖναι, ὡς τῆς μὲν ὑπερβολῆς καὶ τῆς ἐλλείψεως φθειρούσης τό εὖ, τῆς δέ μεσότητος σωζούσης, οἱ δ' ἀγαθοὶ τεχνῖται, ὡς λέγομεν, πρὸς τοῦτο βλέποντες ἐργάζονται), ἢ δ' ἀρετὴ πάσης τέχνης ἀκριβεστέρα καὶ ἀμείνων ἔστιν ὥσπερ καὶ ἡ φύσις, τοῦ μέσου ἂν εἴη στοχαστική. Λέγω δέ τὴν ἠθικὴν· αὕτη γάρ ἔστι περὶ πάθη καὶ πράξεις, ἐν δέ τούτοις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τό μέσον.

Α. Από το κείμενο που σας δίνεται να γράψετε στο τετράδιό σας τη μετάφραση του αποσπάσματος: «Οὕτω δὴ πᾶς ἐπιστήμων... ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τό μέσον».

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ἔτσι λοιπόν¹ κάθε ειδικός αποφεύγει την υπερβολή και την ἔλλειψη και ψάχνει να βρει το μέσον και αυτό επιλέγει (στο τέλος) - φυσικά ὄχι το μέσον το σε σχέση με το πρᾶγμα², ἀλλὰ το σε σχέση με εμάς.

¹ Συμπέρασμα:

² ὄχι το ἀπὸ καθαρὰ ποσοτικὴ ἀποψη μέσον

Αν λοιπόν η κάθε τέχνη εκπληρώνει σωστά το έργο της με αυτόν τον τρόπο, αποβλέποντας δηλαδή στο μέσον και κατευθύνοντας προς αυτό τα έργα της (γι' αυτό και συνηθίζουν να λένε στο τέλος για τα πετυχημένα έργα, πως <τίποτε> δεν είναι δυνατόν να αφαιρέσουν από αυτά ή να <τους> προσθέσουν, επειδή πιστεύουν ότι η υπερβολή και η έλλειψη φθείρουν το σωστό,¹ ενώ η μεσότητα το διασώζει² –και οι καλοί τεχνίτες εργάζονται, όπως λέμε, αποβλέποντας σ' αυτή), κι <αν> η αρετή είναι, όπως ακριβώς και η φύση, ακριβέστερη και ανώτερη από κάθε τέχνη, <τότε η αρετή> θα έχει ως στόχο της το μέσον. Και εννοώ την ηθική αρετή· γιατί αυτή είναι που αναφέρεται στα πάθη και στις πράξεις, και σ' αυτά υπάρχει υπερβολή, έλλειψη και μέσον.

ΘΕΜΑ Β

Να απαντήσετε στα παρακάτω:

B1. Πως προσδιορίζεται στο κείμενο που σας δόθηκε η έννοια της μεσότητας για τα πράγματα και για τον άνθρωπο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας και με αναφορές σε συγκεκριμένα χωρία.

Μονάδες 15

B2. Πως συσχετίζονται από τον Αριστοτέλη οι έννοιες: επιστήμη (τέχνη)-αρετή-φύσις;

Μονάδες 15

B3. Σε ποια μέρη διέκρινε ο Αριστοτέλης την ψυχή;

Μονάδες 10

B4. Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: **αναλογία, ληπτέον, αίρειται, άγουσα, προσθειναι.**

Μονάδες 10

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

B1. Σε προηγούμενο χωρίο των Ηθικών Νικομαχείων ο Αριστοτέλης είχε θέσει το ερώτημα : ποιος είναι ο χαρακτήρας - η φύση της αρετής («ποία τίς ἐστιν ἡ φύσις αὐτῆς»). Και πρέπει να εξεταστεί ο χαρακτήρας της γιατί όπως έχει αναφερθεί : η αρετή είναι ἔξι (= αποτέλεσμα ὁμοίων επαναλαμβανόμενων ενεργειών). Επειδή όμως οι "ἔξεις" είναι δύο λογίων, καλές και κακές, πρέπει να προσδιοριστεί σε ποια από τις δύο ανήκει η αρετή, ποια είναι δηλαδή η ποιότητά της. Αναζητείται δηλαδή η ειδοποιός διαφορά που διακρίνει τις αρετές από τις άλλες ἔξεις.

Στο συγκεκριμένο κείμενο δηλώνεται ότι αυτή η ειδοποιός διαφορά είναι η «μεσότητα», η οποία πρέπει να εξηγηθεί. Ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει ότι η μεσότητα είναι ένας τρόπος διαίρεσης κάθε συνεχούς και διαιρετού πράγματος. Πιο συγκεκριμένα κάθε μέγεθος μπορούμε να το χωρίσουμε με τρεις

¹ το τέλειο, την τελειότητα

² διασφαλίζει, διαφυλάσσει

διαφορετικούς τρόπους, δηλαδή παίρνοντας ένα κομμάτι μεγαλύτερο, ένα κομμάτι μικρότερο και ένα κομμάτι ίσο. («Ἐν παντί δὴ συνεχεῖ καὶ διαριετῶ ἔστι λαβεῖν τό μὲν πλεῖον τό δ' ἔλαττον τό δ' ἴσον»)

Κάθε διαριετό σύνολο λοιπόν, ἔχει ένα «μέσον», ένα σημείο το οποίο χωρίζει το σύνολο σε 2 ἴσα μέρη. Το «μέσον» ὅμως είναι 2 ειδῶν, μπορεί να προσδιοριστεί με 2 τρόπους :

α) Με κριτήρια αντικειμενικά («κατ' αὐτό τό πράγμα», «τοῦ μὲν πράγματος», «κατά τό πράγμα»)

Με μέτρο το ίδιο το πράγμα, το μέσο του βρίσκεται σε ἴση ἀπόσταση ἀπό τα δύο ἄκρα («ἴσον ἀπέχον ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων») και είναι το ίδιο για ὅλους («τό αὐτό πᾶσιν»).

Για να ενισχύσει το συλλογισμό του ο Αριστοτέλης παραθέτει το εξής παράδειγμα «Οἷον εἰ τά δέκα πολλά...ἀριθμητικὴν ἀναλογίαν»: Ἐστω το σύνολο των ἀκέραιων ἀριθμῶν ἀπὸ το 2 ἕως το 10. Το μέσον είναι ο ἀριθμὸς 6 («τά ἕξ μέσα λαμβάνουσιν») ο οποίος ἀπέχει ἐξίσου (4 μονάδες) («ἴσῳ ὑπερέχει καὶ ὑπερέχεται») και ἀπὸ το ένα ἄκρο (τον ἀριθμὸ 2) κα ἀπὸ το ἄλλο (τον ἀριθμὸ 10).

Ο ἀριθμὸς 2 είναι το λίγο και το 10 το πολὺ («εἰ τά δέκα πολλά τά δέ δύο ὀλίγα»)

β) Με κριτήρια υποκειμενικά («πρὸς ἡμᾶς») :

Με μέτρο ὅμως τον εαυτό μας, το μέσον δεν είναι υποχρεωτικὸ να βρίσκεται σε ἴση ἀπόσταση ἀπὸ τα δύο ἄκρα. Αυτό συμβαίνει σε μεγέθη που ἀφοροῦν την ἀνθρώπινη δραστηριότητα και σχετίζονται με την ἠθικὴ ἀρετὴ. Για να καταλάβουμε την ἔννοια του «μέσου» σε τέτοια μεγέθη, ας την ταυτίσουμε με την ἔννοια του «σωστού». Σ' αὐτὴν την περίπτωση, το «σωστό-μέσον» δεν είναι το ίδιο για κάθε ἄνθρωπο. Βρίσκεται ὅμως κι αὐτὸ ἀνάμεσα σε δύο ἄκρα (=ἀκρότητες, λανθασμένες συμπεριφορές).

Για το υποκειμενικὸ μέσο παρατίθεται ἀπὸ τον Αριστοτέλη το εξής παράδειγμα «οὐ γὰρ εἶ τῷ δέκα ... τῶν γυμνασίων πολὺ»: Αν ἀντικαταστήσουμε το προηγούμενο σύνολο ἀριθμῶν με μερίδες φαγητοῦ. Ψάχνουμε να βρούμε ποιος είναι ο σωστός ἀριθμὸς μερίδων για ἕναν γυμναζόμενο ἀθλητὴ. Δίνουμε λοιπὸν σε κάποιον ἀθλητὴ («τῷ») φαγητὸ 10 μνων ἀλλὰ βλέπουμε ὅτι βαρυστομαχιάζει και δεν μπορεί να ἀποδώσει, ἀρα αὐτὲς οι μερίδες είναι πολλές («δέκα μναῖ φαγεῖν πολὺ»). Του δίνουμε φαγητὸ 2 μνων ἀλλὰ βλέπουμε ὅτι δεν ἐπαρκεί για την ἀναπλήρωση των θερμίδων, ἀρα αὐτὲς οι μερίδες είναι λίγες («δύο δέ ὀλίγον»). Ο προπονητὴς τους ὅμως δεν θα ορίσει για ὅλους τις 6 μερίδες («οὐ γὰρ ... ὁ ἀλείπτης ἕξ μναῖς προστάξει»). Γιατί για κάποιον πρωτογυμναζόμενο, και αὐτὸς ο ἀριθμὸς μερίδων θα ἦταν υπερβολικὸς («τῷ ἀρχομένῳ τῶν γυμνασίων πολὺ»). Ἐνῶ για κάποιον ἄλλον, ὅπως π.χ. τον Μίλωνα, που ἦταν πολυφαγὰς, θα ἦταν λίγος («Μίλωνι μὲν γὰρ ὀλίγον»).

Το «σωστό μέσον», ἐπομένως, είναι διαφορετικὸ για κάθε ἄνθρωπο.

Παρατηρούμε ὅτι ο Αριστοτέλης δεν εἶχε ἀκόμα στη διάθεσή του τις τόσο σημαντικὲς για τον δικὸ μας λόγο λέξεις ἀντικειμενικὸς και υποκειμενικὸς, βρέθηκε ὅμως αὐτὴ τη στιγμή στην ἀνάγκη να ἐκφράσει τις δυο αὐτὲς ἔννοιες.

Μπροστά σε ανάλογο πρόβλημα ο Αριστοτέλης βρέθηκε πολλές φορές στη διάρκεια των επιστημονικών του ενασχολήσεων, εφόσον ήταν ο πρώτος που ασχολήθηκε με κάποιους επιστημονικούς κλάδους ή πρώτος αυτός αντιμετώπισε με ένα καινούργιο, σε σχέση με τους παλιότερους στοχαστές, τρόπο κάποιους τομείς της ανθρώπινης σκέψης και γνώσης. Η εξεύρεση νέας επιστημονικής ορολογίας πετυχαίνεται είτε με τη δημιουργία καινούριων λέξεων είτε με τη χρησιμοποίηση παλαιών λέξεων, στις οποίες όμως δίνεται τώρα καινούριο σημασιακό περιεχόμενο. Όλη αυτή η διαδικασία είναι επίπονη και προϋποθέτει πολύ υψηλές νοητικές ικανότητες - και, φυσικά, άλλοτε στέφεται από επιτυχία, μικρότερη ή μεγαλύτερη, και άλλοτε παραμένει ανεπιτυχής. Το βέβαιο είναι ότι για την εξεύρεση των κατάλληλων, τελικά, λέξεων ή εκφράσεων απαιτούνται συνήθως περισσότερες από μία δοκιμές. Το τελευταίο αυτό μπορούμε εύκολα να το παρακολουθήσουμε και στην αριστοτελική περίπτωση που μας έδωσε την αφορμή γι' αυτές τις σκέψεις. Συγκεκριμένα: Είδαμε ότι για την έκθεση της διδασκαλίας του της σχετικής με τη σύλληψη της έννοιας "μέσον" ο Αριστοτέλης χρειάστηκε: α) μια λέξη ή μια έκφραση που θα είχε το περιεχόμενο που έχει σήμερα σ' εμάς το επίθετο *αντικειμενικός*. Στο μικρό κείμενο της Ενότητας αυτής μπορεί κανείς να παρακολουθήσει τρεις δοκιμές του Αριστοτέλη για τη δημιουργία της απαραίτητης λέξης-όρου: *κατ' αυτό τό πράγμα - τοῦ πράγματος - κατά τό πράγμα* β) μια λέξη ή μια έκφραση που θα είχε το περιεχόμενο που έχει σήμερα σ' εμάς το επίθετο *υποκειμενικός*. Στην περίπτωση αυτή, η έκφραση «*πρός ἡμᾶς*» είναι ταιριαστή όσο ο λόγος είναι γενικός (όσο δηλαδή χρησιμοποιείται στον λόγο το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο), παύει να είναι ταιριαστή όταν ο λόγος διαμορφώνεται με βάση το τρίτο ενικό πρόσωπο (στο τέλος της Ενότητας το υποκείμενο είναι *πια: πᾶς ἐπιστήμων*): εκεί θα περιμέναμε λοιπόν την έκφραση *τό πρός ἑαυτόν*.

B2. Στο συγκεκριμένο κείμενο ο Αριστοτέλης συστοιχεί τρεις διαφορετικές έννοιες: «*ἐπιστήμη (=τέχνη)- ἀρετή- φύσις*». Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι η λέξη «*ἐπιστήμη*» στην εποχή του Αριστοτέλη είχε ευρύτερη σημασία από τη σημερινή. Σήμαινε την καλή κατάρτιση όχι μόνο σε έναν θεωρητικό τομέα γνώσης (με αυτή την έννοια την χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης όταν αναφέρεται στις διανοητικές αρετές), αλλά και σε μια τέχνη, μια τεχνική, ένα αγώνισμα κ.λ.π. Έχει την ίδια σημασία με την λέξη «*τέχνη*», γι' αυτό και στην ενότητα αυτή οι δύο λέξεις εναλλάσσονται.

Και οι τρεις αυτές δυνάμεις έχουν τη δυνατότητα να μορφοποιούν το αντικείμενό τους και να το τελειοποιούν και δίνουν μια ορισμένη- τέλεια μορφή στο αντικείμενό τους:

- Η τέχνη μορφοποιεί το υλικό της και δίνει σε αυτό την τέλεια μορφή.
- η φύση δίνει μορφή σ' όλα τα φυσικά όντα, προικίζοντάς τα με κάποιες φυσικές ιδιότητες
- η αρετή τέλος δίνει μορφή στην προσωπικότητα του ανθρώπου και την ολοκληρώνει

Ο Αριστοτέλης στο συλλογισμό του που κάνει για να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η αρετή έχει στόχο τη μεσότητα, συγκρίνει την αρετή και τη φύση με την τέχνη και βρίσκει ότι η αρετή είναι ακριβέστερη και ανώτερη από κάθε τέχνη, όπως και η φύση. Ο Ασπάσιος, ο πιο αξιόλογος σχολιαστής του Αριστοτέλη, σχολιάζοντας το χωρίο αυτό λέει (καί γάρ ἡ φύσις ἀμείνων τῆς τέχνης, μιμείται γάρ ἡ τέχνη τὴν φύσιν, ἢ δέ ἀρετὴ ἔτι ἀμείνων, ἔστι γάρ ἡ ἀρετὴ τελειότης φύσεως καὶ κατωρθωμένη φύσις).

Η φύση είναι ανώτερη από την τέχνη, γιατί η τέχνη μιμείται τη φύση. Ακόμη θα προσθέταμε ότι ο Αριστοτέλης θεωρεί τα όντα της φύσης τελειότερα από κάθε έργο τέχνης (εδώ ο Αριστοτέλης αναφέρεται και στις βάνανουσες και στις καλές τέχνες, σ' ό,τι δηλ. δημιουργεί γενικά ο άνθρωπος). Και τούτο γιατί κάθε φυσικό ον από τη στιγμή που γεννιέται και αυξάνεται, «κινείται» και οδηγείται ανεξάρτητα από τη θέλησή του στο «τέλος», στην τελειότητα, στην τελειότερη μορφή του, ενώ ένα έργο τέχνης είναι δημιούργημα του ανθρώπου ύστερα από σκέψη «ἔξις μετά λόγου ἀληθοῦς ποιητική» (1140 α 20) και μένει αμετάβλητο, δεν τείνει πουθενά.

Και η αρετή είναι ανώτερη και ακριβέστερη από την τέχνη, γιατί η αρετή δε συνδέεται με τη δημιουργία μορφών αλλά με την τελείωση του κορυφαίου στην αξιολογική κλίμακα όντος, που δεν είναι άλλο από τον άνθρωπο. Εξάλλου η αρετή είναι «τελειότης φύσεως και κατωρθωμένη φύσις», δηλ. μια φύση, φυσική ιδιότητα με επιτυχία οδηγημένη στο σκοπό της, στο στόχο της. Ακόμη κατά τον Αριστοτέλη, όπως κάθε φυσικό ον οδηγείται στο «τέλος», στην τελειώσή του, έτσι και η ανθρώπινη ψυχή φτάνει στην αποκορύφωσή της, στο «τέλος» της με την αρετή, η αρετή δηλ. είναι η τελειότητα της ψυχής. Επίσης ο Αριστοτέλης δέχεται ότι από τη φύση οι άνθρωποι έχουν την ικανότητα να δεχτούν τις αρετές και ότι «τελειοῦνται» στην αρετή, φτάνουν στην τελείωση «διά τοῦ ἔθους».

B3. Σχολικό βιβλίο σελ.152-153 «Πριν από όλα...διανοητικές»

B4. αναλογία: κατάλογος, λεκτικός

ληπτέον: κατάληψη, χειρολαβή

αίρειται: προαιρετικός, εξαίρεση

ἄγουσα: αγωγή, στρατηγός

προσθεῖναι: θήκη, σύνθετος

Αδίδακτο κείμενο
Λυσίου, κατ' Ἀλκιβιάδου Α' 144, 46-47

Ἐγὼ μὲν οὖν ὡς ἐδυνάμην ἄριστα κατηγορήκα, ἐπίσταμαι δ' ὅτι οἱ μὲν ἄλλοι τῶν ἀκροωμένων θαυμάζουσιν, ὅπως ποθ' οὕτως ἀκριβῶς ἐδυνήθην ἐξευρεῖν τὰ τούτων ἁμαρτήματα, οὗτος δέ μου καταγελαῖ, ὅτι οὐδέ πολλοστόν μέρος εἶρηκα τῶν τούτοις ὑπαρχόντων κακῶν. Ὑμεῖς οὖν καὶ τὰ εἰρημένα καὶ τὰ παραλελειμμένα ἀναλογισάμενοι πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ καταψηφίσασθε, ἐνθυμηθέντες ὅτι ἔνοχος μὲν ἐστὶ τῇ γραφῇ, μεγάλη δ' εὐτυχία τὸ τοιούτων πολιτῶν ἀπαλλαγῆναι τῇ πόλει. Ἀνάγνωθι δ' αὐτοῖς τοὺς νόμους καὶ τοὺς ὄρκους καὶ τὴν γραφήν.

οὐδέ πολλοστόν: οὔτε το ελάχιστο

Γ. Να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το κείμενο.

Μονάδες 20

Γ1.α Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

καταγελαῖ: το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο ευκτικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή.

εἶρηκα: το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο οριστικής αορίστου β' στην ίδια φωνή.

ἐξευρεῖν: το απαρέμφατο ενεστώτα στην ίδια φωνή.

καταψηφίσασθε: το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή.

παραλελειμμένα: το τρίτο ενικό πρόσωπο οριστικής του ίδιου χρόνου στην ίδια φωνή.

Μονάδες 5

Γ1.β. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

τούτων: τη δοτική πληθυντικού του θηλυκού γένους.

ἁμαρτήματα: τη δοτική πληθυντικού.

μᾶλλον: τον θετικό βαθμό.

μεγάλη: την αιτιατική πληθυντικού του υπερθετικού βαθμού στο ίδιο γένος.

πόλει: την κλητική ενικού

Γ2.α Να γίνει πλήρης συντακτική αναγνώριση των παρακάτω λέξεων :

τῶν ἀκροωμένων, ἐξευρεῖν, τούτων, αὐτοῦ, ἐνθυμηθέντες, τοιούτων

Γ2.β *ἔδυνήθην, εἶρηκα*: Να γράψετε τις προτάσεις στις οποίες ανήκουν τα παρακάτω ρήματα και να τις αναγνωρίσετε πλήρως συντακτικά (είδος, εισαγωγή, εκφορά, λειτουργία).

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Γ.

Εγώ, λοιπόν, έχω διατυπώσει όσο καλύτερα μπορούσα την κατηγορία, γνωρίζω, όμως, ότι από τη μια οι άλλοι ακροατές απορούν πώς τελοσπάντων με τόση ακρίβεια μπόρεσα να ανακαλύψω τα εγκλήματα αυτών, ενώ από την άλλη αυτός με χλευάζει διότι ούτε το ελάχιστο μέρος από τα εγκλήματά τους (ή : από τα υπάρχοντα σ' αυτούς εγκλήματα) δεν έχω αναφέρει. Εσείς, λοιπόν, αφού σκεφτείτε και όσα έχουν ειπωθεί και όσα έχουν παραλειφθεί, πολύ περισσότερο να τον καταδικάσετε έχοντας υπόψη σας (ή : αφού αναλογιστείτε) ότι αφενός είναι ένοχος για τα καταγγελλόμενα και αφετέρου ότι (θα) είναι μεγάλο ευτύχημα για την πόλη να απαλλαγεί από τέτοιου είδους πολίτες. Διάβασε, (γραμματέα), σε παρακαλώ (ή γι' αυτούς), τους νόμους και τους όρκους και την καταγγελία.

Γ1.α

καταγελῶν
εἶπατε (εἶπετε: ο τύπος δε μαρτυρείται στη σχολική γραμματική)
ἔξευρίσκειν
καταψηφιοῦνται
παραλέλειπται

Γ1.β

ταύταις
ἀμαρτήμασι
μάλα
μεγίστας
πόλι

Γ2.α.

τῶν ἀκροωμένων: γενική διαιρετική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στην αντωνυμία «οἱ ἄλλοι».

ἔξευρεῖν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρήματος *ἔδυνήθην* (ταυτοπροσωπία).

τούτων: γενική υποκειμενική ως ετερόπτωτος προσδιορισμός στο ουσιαστικό «τά ἀμαρτήματα» (δυνάμει του άρθρου «τά» λειτουργεί ως ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός).

αὐτοῦ: αντικείμενο του ρήματος *καταψηφίσασθε*.

ἐνθυμηθέντες: χρονική - υποθετική μτχ. συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος «ὑμεῖς»

τοιούτων: ομοιόπτωτος επιθετικός προσδιορισμός στο ουσιαστικό *πολιτῶν*.

Γ2.β.

ὅπως ποθ' οὕτως ἀκριβῶς ἐδυνήθην ἐξευρεῖν τὰ τούτων ἁμαρτήματα: δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση. Εισάγεται με το αναφορικό επίρρημα ὅπως, μονομελῆς μερικής αγνοίας. Εκφέρεται με οριστική για να δηλώσει το πραγματικό. Επέχει θέση αντικειμένου στο ρήμα θαυμάζουσιν.

ὅτι οὐδέ πολλοστὸν μέρος εἶρηκα τῶν τούτοις ὑπαρχόντων κακῶν: δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση. Εισάγεται με τον αιτιολογικό σύνδεσμο ὅτι που εκφράζει αντικειμενική αιτιολογία. Εκφέρεται με οριστική για να δηλώσει το πραγματικό. Επέχει θέση επιρρηματικού προσδιορισμού της αιτίας στο ρήμα καταγελά.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Τα θέματα ήταν προσιτά για έναν καλά προετοιμασμένο μαθητή. Για το μεν γνωστό κείμενο η επιλογή τόσο των ενοτήτων (7^η-8^η των Ηθικών Νικομαχείων) όσο και του θέματος της εισαγωγής χαρακτηρίζεται εύστοχη εφόσον αποτελούσαν βασικά εξεταστικά αντικείμενα για μαθητές με επαρκή γνωστικό οπλισμό. Επίσης, σημειώνουμε ότι οι απαντήσεις των ερμηνευτικών ερωτήσεων μπορούσαν να αντληθούν αυτούσιες από το φυλλάδιο της Ωθησης (ενότητα 7: ερωτήσεις 1 και 3, ενότητα 8: ερωτήσεις 1 και 4). Το δε άγνωστο κείμενο χαρακτηρίζεται ως προς τη μετάφραση εύκολα προσπελάσιμο καθόσον είχε αυτοτελές νόημα και δεν εμφάνιζε ιδιαίτερες δυσκολίες τόσο σε συντακτικό όσο και σε λεξιλογικό επίπεδο. Οι γραμματικές παρατηρήσεις, όπως και οι συντακτικές απαιτούσαν ικανοποιητική γνώση του συνόλου της γραμματικής και του συντακτικού.

